

Az új vidékfejlesztési Programok sikerét meghatározó tényezők

© 123rf, Manuela Ferreira

A tagállamok 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó vidékfejlesztési programjait úgy kell kialakítani, hogy azok a kereslet által vezéreltek, eredményorientáltak és hibáktól mentesek legyenek, és teljes összhangban álljanak a vidéki térségekre irányuló egyéb fejlesztési támogatásokkal. A vidékfejlesztési programok következő generációjának sikeres programozási tényezőit vizsgáló, 2012 decemberében megrendezett, nagyszabású ENRD-szeminárium következtetéseit ezeket az alapkövetelményeket fogalmazzák meg. Az ENRD-szemináriumon a sikeres vidékfejlesztési programozás lényeges célkitűzései között szerepelt továbbá az „innovációkövetítés”, a „környezetbarát szempontok érvényesítése”, a „megosztott irányítás” és a „jó kormányzás” is.

A 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó uniós vidékfejlesztési politikára irányuló javaslatok a korábbi programozási időszak tapasztalataira épülnek, és hangsúlyozzák a vidékfejlesztésnek a közös agrárpolitikán (KAP) belül játszott nélkülözhetetlen szerepét.

Az olyan fontos kérdések, mint a globalizációs tendenciák, a költségvetési megszorítások és a környezeti fenntarthatóság miatt az új vidékfejlesztési programok elindítására jelentős nehézségek középette kerül sor. Ezeket a problémákat az ENRD-szeminárium a vidékfejlesztési programozás alapvető tényezőinek tekintette.

Finanszírozó szerv:

© EUROPEAN COMMISSION

elősegítené a két KAP-pillér egymást kiegészítő jellegének további erősítését, valamint a vidékfejlesztési programok műveletei révén a tagállamok polgárainak nyújtott számtalan különféle előny fennmaradását.

„Olyan vidékfejlesztési programokat kell készítenünk, amelyek könnyen ellenőrizhető eredményeket hoznak, jobban meg tudják célozni a vidéki területek valódi fejlesztési szükségleteit, és megfelelően illeszkednek az összes egyéb finanszírozáshoz. A vidékfejlesztési programok kidolgozóinak a hibák csökkentésére is kiemelt figyelmet kell fordítaniuk.”

Dacian Cioloș biztos

Az új vidékfejlesztési programok kidolgozása

„Korán kell elkezdni”: ez volt a vidékfejlesztési programozás érdekeltjeinek szóló legelső üzenet. A siker e tényezőjét hangsúlyozva a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság máris együttműködik a tagállamokkal, hogy országos műhelytalálkozókat szervezzen a vidékfejlesztési programok kidolgozói számára. A találkozók napirendi pontjai között szerepel a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó, tervezett pénzügyi irányítási eszközök és új adminisztrációs rendszerek bemutatása.

A Bizottság tagállamokba tett látogatásai során az országokra vonatkozó európai bizottsági állásfoglalásokról¹ folytatott vita szintén a vidékfejlesztési programozás problémáinak tisztását fogja szolgálni. Minden érintett számára döntő fontosságú többek között, hogy elkerülje a korábbi vidékfejlesztési programok során tapasztalt általános problémákat, és olyan megvalósítható megoldásokat találjon, amelyek révén sikeresen megbirkózzhat a különféle programozási feladatokkal.

A többszáz küldött – köztük az irányító hatóságok és a kifizető ügynökségek tisztviselői, Cioloș uniós biztos és az Európai Bizottság vezető tisztviselői – részvételével zajló szeminárium előadói és küldöttei egyetértettek abban, hogy a vidékfejlesztési programok kidolgozóira nehéz feladatok várnak. Emellett elismerték, hogy munkájuk sikere azon múlik, hogy sikerül-e olyan vidékfejlesztési programokat tervezniük, amelyek jelentősen hozzájárulnak az Európa 2020 stratégia intelligens, fenntartható és inkluzív növekedéssel kapcsolatos célkitűzéseiseihez.

Cioloș uniós biztos ismételt hangsúlyozta ezeket a kérdéseket és olyan vidékfejlesztési programok létrehozására buzdította a küldötteket, amelyek egyértelműen bizonyítják a vidékfejlesztési politika hozzáadott értékét ezeken a területeken. Megjegyezte, hogy az eredmények hatékonyabb megismertetése és a hibaarány csökkentése

A vidékfejlesztési programok korábbi programozási folyamatainak hiányosságai közé tartozik például:

- A program eredményeinek (mutatóinak) nem megfelelő számszerűsítése.
- A számszerűsített célok elérésére és a bevált gyakorlatot képviselő projektek kiválasztására irányuló célkitűzések elégtelen megfogalmazása.
- A stratégia és a kiválasztott műveletek közötti elégtelen kapcsolatok (bizonytalan beavatkozási logika).

1 Az Európai Bizottság a tagállamok vidékfejlesztési lehetőségeinek sajátosságaira vonatkozó egyes pontok megvitatása érdekében szolgálatközi konzultációs eljárásokat folytat „állásfoglalások” megfogalmazása céljából.

- A vidékfejlesztési program területeire vonatkozó fejlesztési szükségletek pontos megjelölésének hiánya.

Egyszerűsített vidékfejlesztési programok

A vidékfejlesztési programok rendszereinek egyszerűsítése továbbra is fontos feladatot ró a programok kidolgozóira. Az Európai Bizottság arra buzdítja a tagállamokat, hogy az elkövetkező hónapokban dolgozzanak vele szoros együttműködésben a vidékfejlesztési programozást és a végrehajtási folyamatokat érintő egyszerűsített rendszerek kialakításán.

A nemzeti és az uniós szintek közötti rendszeres kommunikáció és együttműködés különösen ajánlatos annak elősegítése érdekében, hogy a vidékfejlesztési programok igazodjanak a közös stratégiai kerethez. A közös stratégiai keret által motivált egyszerűsítéseknek elő kell segíteniük az olyan felhasználóbarátabb szabályok bevezetését, amelyek az új vidékfejlesztési programokat elérhetőbbé és érthetőbbé teszik a kedvezményezettek számára.

Az ENRD-szeminárium résztvevői az egyszerűsítési célkitűzések sikeres elérésének jelentős tényezőjeként emelték ki az érdekelteknek a vidékfejlesztési programozási szakaszok mindegyikébe való bevonását. A sikeres vidékfejlesztési programozás záloga a stabil partnerség, emellett a vidékfejlesztési programok előkészítésében részt vevő számos partner közötti zökkenőmentes kommunikáció érdekében jó kormányzásra irányuló eljárásokat kell bevezetni.

A vidékfejlesztési programokkal és az egyéb fejlesztési programokkal foglalkozó hatóságok között szükséges együttműködés és jó kommunikáció koordinálása fontos szerepet játszik a szinergiák kiaknázásában és annak biztosításában, hogy a nemzeti és regionális szükségletekhez igazodó, teljes mértékben integrált programok jöjjenek létre.

Az együttműködésből és a közös munkából jelentős előnyök származnak. Ezek az eszközök a több tudományágra kiterjedő szakértelem olyan kritikus tömegének kiépítését és optimalizálását segítik elő, amelyre szükség van a sikeres vidékfejlesztési programozáshoz. Az érdekeltekkel folytatott párbeszéd elengedhetetlenül fontos az átláthatóság növeléséhez és a bonyolultnak tartott politika alaposabb megismertetéséhez. Ezek a partnerségi megközelítések a sikeres

programozáshoz szükséges jó kormányzás elveit képviselik, amelyeket mind a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság, mind az ENRD támogat.

Az érdekeltek korai bevonása az átlátható döntéshozatali folyamatok tervezésébe bizonyítottan alkalmas módszer arra, hogy minimálisan lehessen csökkenteni a hibák későbbi előfordulásának kockázatát. A partnerek arra nézve is értékes javaslatokkal és szempontokkal szolgálhatnak, hogyan lehet megoldani az egyszerűsítési feladatok, illetve a hibaarány csökkentésével összefüggő feladatok közötti egyensúly fenntartásával kapcsolatos programozási problémákat. Ilyen egyensúly kialakítása elősegítheti például azt, hogy a programozás során a kedvezményezettek számára érthető, egyszerű támogathatósági feltételek szülessenek. A bonyolult feltételek kialakítását el kell kerülni. Az egyszerűsített rendszerek révén a támogathatósági feltételeknek való megfelelés nő, a hibaarány pedig csökken.

Hibamentes vidékfejlesztési programok

A 2007–2013 közötti időszakban a vidékfejlesztési programokban tapasztalható hibaarányok elfogadhatatlan mértékűre nőttek. Ezért az új vidékfejlesztési programok kidolgozóinak a korábbinál alaposabban át kell gondolniuk, mi vezethet hibákhoz, és milyen eljárásokat lehet bevezetni az ellenőrzési problémák enyhítésére.

A vidékfejlesztési programok hibaarányainak csökkentése elengedhetetlen a vidékfejlesztési politika és a hozzá kapcsolódó programok egységének megőrzéséhez. A sikeres programozás létfontosságú prioritásai közé tartozik a közpénzek védelme, illetve a vidékfejlesztési tevékenység hitelességének fenntartása a tagállamok polgárai előtt. E téren fontos kiinduló pont annak biztosítása, hogy a vidékfejlesztési programok műveleteire és a vidékfejlesztési támogatásra irányuló összes javaslat hiteles és jogos igényen alapuljon.

Az új vidékfejlesztési programok felső pénzügyi határának megállapítása intézkedések szerint fog történni (vagyis nem tengelyek szerint, mint korábban). Ezzel még inkább szükségesség válik az egyes intézkedések keretében tervezett tevékenységek esetében várhatóan fennálló tényleges igény körültekintő és reális értékelése. A SWOT-analízis tartalmának meghatározására irányuló munka meghatározó a tájékoztatás és az igény valós mértékének megállapítása céljából.

Az igényfelmérés helyes végrehajtása révén elkerülhető, hogy esetleg felmerülő nyomások hatására a kevésbé kihasznált vidékfejlesztési programok pénzeszközeit nem támogatható tevékenységekre használják fel.

Ezért a sikeres vidékfejlesztési programozás olyan megközelítéseinek, amelyeket a kereslet vezérel, messzebb kell menniük, az olyan hagyományos igénymutatóknál, mint a munkanélküliségi ráta, a GDP-re vonatkozó adatok, a kiemelt jelentőségű fajok stb. Az igényfelmérés minőségi megközelítéseinek az intézkedések szintjén tervezett egyes vidékfejlesztési tevékenységek esetében figyelembe kell venniük egy adott terület felvevőképességét is.

A felvevőképesség előzetes értékelése például olyan tényezőkre terjedhet ki, hogy van-e kilátás esetleges társfinanszírozásra a különböző célcsoportok részéről; a célcsoportok motivációja a vidékfejlesztési programok támogatási rendszereiben való részvételre; illetve egyéb kérdések, mint a készségek vagy az infrastruktúra, amelyek (kedvezően vagy kedvezőtlenül) befolyásolhatják a felvevőképességet és a vidékfejlesztési programokkal kapcsolatos keresletet egy adott területen belül.

A kifizető ügynökségeknek igazolniuk kell, hogy a vidékfejlesztési programok intézkedései nem idéznek elő hibakockázatot. Támogatást élvez ezért a programozási folyamat irányító hatóságok, kifizető ügynökségek és egyéb érdekelteltek között megosztott irányítása, mint a vidékfejlesztési programok sikerének átgondolt, pragmatikus tényezője.

A vidékfejlesztési programok ellenőrzése

A hibalehetőségek csökkentésével megbízott programkidolgozók másik célja, hogy a vidékfejlesztési programok végrehajtásának ellenőrzésére megbízható eljárásokat hozzanak létre. Ez egyaránt vonatkozik a kiadások ellenőrzésére, valamint annak vizsgálatára, hogy a pénzt a célnak megfelelően költik-e el. A programozás során hatékony ellenőrzéseket kell tervezni annak érdekében, hogy:

- széles körű keresletet megjelenítő támogatható projekteket válasszanak ki, amelyekben ugyanakkor megvan a lehetőség annak, hogy egyértelműen hozzájáruljanak a vidékfejlesztési programok célkitűzéseiseihez;
- az elfogadott projektek végrehajtását nyomon kövessék a további hibamentesség ellenőrzése érdekében.

A sikeres vidékfejlesztési programoknak – azon felül, hogy ezekhez az ellenőrzésekhez megalapozott és átlátható eljárásokat foglalnak magukban – biztosítaniuk kell azt is, hogy az ellenőrzések hatékony elvégzéséhez a megfelelő időben és helyen elegendő készség és kapacitás álljon rendelkezésre.

Az ENRD-szeminárium során többször is felmerült, milyen fontos szerepet játszanak a készségek és a vidékfejlesztési programok támogatásainak célzott felhasználására és ellenőrzésére szolgáló rendszerek, amelyek a sikeres vidékfejlesztési programozás alapját képezik.

Nyomon követés és értékelés

Már történtek erőfeszítések a nyomonkövetési és értékelési módszerek javítására. A vidékfejlesztési politikára vonatkozó jelentéssel hangsúlyozása elő fogja segíteni, hogy eredményorientáltabb és elszámoltathatóbb vidékfejlesztési tevékenységek valósuljanak meg. E vezérelv megvalósításának előfeltétele a megbízható és naprakész alapadatok használata, amelyekhez képest meg lehet határozni az előrehaladást. A korábbi vidékfejlesztési programozás során alkalmazott alapadat-gyűjtési módszerek minősége gyengének bizonyult, ezért javításra szorul.

Az alapadatok gyűjtésének szervesen illeszkednie kell a SWOT-analízis folyamatába. Ezen a téren a programok kidolgozóinak új szempontjai közé tartozik, hogy elegendő információt kell összegyűjteni a vidékfejlesztési programok horizontális prioritásai, nevezetesen az éghajlatváltozás elleni fellépés, a környezetvédelem és az innováció jelenlegi helyzetéről.

Ezek a több területet érintő témakörök az Európa 2020 stratégiának a tagállamokban megvalósuló növekedésre és jólétre irányuló magas szintű céljait tükrözik. A vidékfejlesztési programoknak rendszeresen be kell tudniuk számolni az éghajlati, környezetvédelmi és innovációs menetrendhez való hozzájárulásairól. A sikeres vidékfejlesztési programozás elengedhetetlenül fontos kiindulópontja, hogy alaposan elemezze, milyen szükségletek jelentkeznek a vidékfejlesztési programok területein a környezetközponturny irányítás, az innovációtámogatás és az éghajlat-politika (az alkalmazkodás és a negatív hatások mérséklése) szempontjából.

A vidékfejlesztési programok kidolgozóinak továbbá biztosítaniuk kell, hogy felhasználóbarát eljárások legyenek érvényben annak ellenőrzésére, hogy az intézkedések milyen mértékben képesek a finanszírozást a több területet érintő témaköröket kiegészítő projektekre irányítani. Az ENRD-szeminárium résztvevői felhívták a figyelmet, hogy az új politikának rugalmasan elő kell segítenie a több intézkedésből származó támogatáscsomagok kialakítását. Ez a horizontális témakörök, illetve az egyéb intézkedések célkitűzései vonatkozásában hozzáadott érték és multiplikátor hatás létrejöttére ad lehetőséget.

A vidékfejlesztési programok tervezése

A fentiek fényében valóban érdemes a programozás során időben elkezdni e döntő fontosságú szempontok érvényesítését. A tervezési eszközök elősegíthetik a programozási folyamatok különböző szakaszainak feltérképezését és irányítását. Ezek az előkészületek a magasabb szintű partnerségi szerződések tartalmának kidolgozására irányuló párhuzamos tagállami tevékenységek koordinációja során is hasznosnak bizonyulhatnak.

Hatékony megoldások és egyéb előnyök származhatnak abból, ha a korai szakaszban, majd a vidékfejlesztési programozási folyamat során is rendszeres időközönként előzetes értékelőket vesznek igénybe.

A szeminárium műhelytalálkozóiról szóló beszámoló

Az ENRD-szeminárium résztvevői a vidékfejlesztési programok tervezésének fent említett általános szempontjai mellett a sikeres vidékfejlesztési programozás számos egyedi vonatkozását is részletesen megvizsgálták.

Műhelytalálkozók keretében került sor annak pontos meghatározására, hogy mit kell tudniuk a vidékfejlesztési programok kidolgozóinak a következőkről:

- Az innovációt, az éghajlat-politikát és a környezetvédelmet érintő horizontális témakörök előmozdítása.
- A programozási folyamatok jó kormányzásának biztosítása, ideértve a hálózatépítés szerepét és a programozási feladatok hatékony megosztott irányítását.
- A vidékfejlesztési programok nyomonkövetési és értékelési keretének módosítása.
- A különböző területeken tevékenykedő érdekeltelk közötti kapcsolatok elősegítése LEADER-módszerekkel.

Műhelytalálkozó: Hogyan támogatható a tudástranszfer és az innováció az új vidékfejlesztési programokban?

Az innováció és az ehhez kapcsolódó tudástranszfer alapvető fejlesztési eszközök Európa vidéki területein. Ez abban is megmutatkozik, hogy az innováció támogatását a tagállamok 2014–2020 közötti vidékfejlesztési programjaiban horizontális témaként tervezik bevezetni.

A vidékfejlesztés területén megvalósuló innováció ennél fogva semmiképpen sem tekintendő elitista elképzelésnek. Az üzleti tevékenység fejlesztésével, a környezeti erőforrásokkal való gazdálkodással, illetve a helyi közösségek fellépéseivel kapcsolatos új megközelítések Európai vidéki térségeinek minden érdekeltje számára releváns és megvalósítandó célokat képviselnek. Emellett a vidékfejlesztési programok végrehajtása során használt folyamatokat és eljárásokat érintő innovációk is hasonlóan aktuális szempontot képviselnek a vidékfejlesztési programok kidolgozóinak számára.

© 123rf, Pires

A vidékfejlesztési programok kidolgozóinak feladata, hogy olyan támogatási rendszereket hozzanak létre, amelyek képesek az innováció minden formájának hatékony közvetítésére és az ahhoz kapcsolódó tudástranszfer előmozdítására. Noha a vidékfejlesztési programok összes intézkedését úgy kell tervezni, hogy azok előnyben részesítsék és nyomon kövessék az innovációs hozzájárulásokat, a várakozások szerint a vidékfejlesztési programok intézkedéseivel kapcsolódó finanszírozási együttműködés, a tanácsadó és mozgósító szolgáltatások, illetve a technikai segítségnyújtás válnak az innovációtámogatás uralkodó módszereivé.

Az ezen intézkedésekhez társuló igényfelmérésnek, kiválasztási felteteleknek és nyomonkövetési eljárásoknak ezért számos tényezőre külön figyelmet kell fordítani. Először is gondoskodni kell arról, hogy a programozás során a vidéki területek számára kiegészítő innovációs támogatást irányozzanak elő, és el kell kerülni a párhuzamos tevékenységeket. Ehhez ismerni kell az innováció egyéb finanszírozási formáit (például az európai strukturális és beruházási alapokat, a Horizont 2020 európai kutatási és innovációs keretprogramot, illetve egyéb támogatási forrásokat), és ezekkel együtt kell működni.

A vidékfejlesztési programok kidolgozóinak kipróbált eljárások életbe léptetésével kell biztosítaniuk, hogy az innovációval foglalkozó vidékfejlesztési programok pénzeszközeit a hozzáadott értéket képviselő projektek felé irányítsák. A kiválasztási és forrásirányítási folyamatokat úgy kell kialakítani, hogy a vidékfejlesztési programok támogatási forrásait a vidékfejlesztési programok stratégiai céljainak elérésére összpontosítsák. Arra is képesnek kell lenniük, hogy a vidékfejlesztési program egy adott területéről kiszűrjék a „spanyolviaszt újra feltaláló” projekteket.

Az innováció programozásában ugyanilyen fontos szempont a kockázatkezelés. A kockázat minden innovációtámogatási rendszerben eredendően jelen van. A megfelelő folyamattervezés elősegítheti a kockázatkezelést, ezért az ENRD-szeminárium küldöttei kiemelték a teljesítménybeli mérföldkövek megállapításáról szóló rendelkezések szerepét. Ezek az innovatív projektek finanszírozásának „lépésről lépésre haladó” megközelítését mozdítják elő, és segítségükkel ellenőrizhető a társfinanszírozás kifizetése olyan projektek esetében, amelyek lehetőségeket kínálnak, ugyanakkor azonban jelentős kockázatot is rejtenek magukban.

A szeminárium innovációs műhelytalálkozójának résztvevőinek másik tanácsa arra vonatkozik, hogy a tagállamok mennyiben képesek a garanciaalapokat a kockázatkezelés elősegítésének eszközeként használni. Széles körű egyetértés alakult ki azzal kapcsolatban, hogy az innovációs projektek nyomon követése és értékelése során tudatában kell lenni annak, hogy a „kudarcc” hasznos tanulságokkal szolgálhat a jövőbeli fejlesztési tevékenységekhez. A műhelytalálkozón egyetértés alakult ki arról is, hogy el kell kerülni az ún. kontraproduktív eljárásokat (például azt, hogy a „kudarcot valló” innovációs projekteket visszafizetessék a vidékfejlesztési program támogatását), amelyek visszafoghatják az innovációt és a vidékfejlesztési programok iránti keresletet.

A vidékfejlesztési programok kidolgozóit sokat tanulhatnak a jelenlegi programozási időszak során szerzett tapasztalatokból. Az ENRD tudástranszferrel és innovációval foglalkozó fókuszcsoportha e tapasztalatok alapján tanulságokat vont le arra vonatkozóan, hogy az új vidékfejlesztési programokban hogyan működhetne hatékonyabban a tudástranszfer és innováció támogatása.²

A tudástranszferre és az innováció támogatására vonatkozó vidékfejlesztési programozási emlékeztetők:

- Az innovációtámogatás iránti kereslet valós mértékének megismerése a vidékfejlesztési programok egy adott területén.
- A hálózatépítés produktív szerepének ösztönzése az innovációközvetítésben.
- Az innovációs lehetőségek feltérképezését és felajánlását szolgáló, alulról felfelé haladó csatornák támogatása.
- Az innováció fogalmának meghatározása helyett az innovációs folyamatok tervezésére való összpontosítás.
- Rugalmas szemlélet a különböző típusú (finanszírozási és/vagy egyéb) támogatások összekapcsolása céljából, különféle kompetenciák felhasználásával.
- A helyi szervező egyéniségek, mint katalizátorok támogatása. A tanácsadók és innovációközvetítők rendelkezzenek megfelelő képzettséggel.
- A kockázatok felismerése és mechanizmusok beépítése a kudarc kezelésére.

2 Az ENRD tudástranszfer és innováció támogatásával kapcsolatos munkájáról szóló további információk a következő címen találhatóak: http://enrd.ec.europa.eu/themes/research-and-innovation-gateway-development/kt-innovation/en/kt-innovation_en.cfm

Műhelytalálkozó: Hogyan építhetők be a környezetvédelemmel és az éghajlatváltozással kapcsolatos kérdések az új vidékfejlesztési programokba?

Az Unió környezeti erőforrásainak nagy többsége Európa vidéki területein található, és a vidék döntő szerepet játszik abban is, hogy Európa teljesíteni tudja az éghajlatváltozás elleni fellépéssel kapcsolatban vállalt globális kötelezettségeit. A vidéki területek számára a fenntartható megközelítésként a környezetközpontú irányítás, valamint a negatív hatások mérséklését és az alkalmazkodást is magában foglaló, éghajlatváltozás elleni fellépésig számos különféle fejlesztési lehetőség áll rendelkezésre. Emiatt az új vidékfejlesztési programok mindegyike proaktívan támogatja és előnyben részesíti az olyan projektek számára nyújtott támogatást, amelyek kedvezően járulnak hozzá a tagállamok környezetvédelemmel és éghajlatváltozással kapcsolatos céljaihoz.

A környezetvédelemnek és az éghajlatváltozásnak – a 2014–2020 időszak közötti vidékfejlesztési programok horizontális témáiként – minden intézkedésben megfelelő helyet kell kapnia. Az ENRD-szeminárium küldöttjei kiemelték ezt a kérdést, azzal az észrevétellel, hogy „Az új vidékfejlesztési programokban ne legyenek »zöld vagy éghajlatváltozással kapcsolatos részek«; ezeknek a témáknak átfogó és horizontális kérdésként kell megjeleníteniük.” Ez azt jelenti, hogy a vidékfejlesztési programokhoz kapcsolódó összes intézkedést ennek megfelelően kell programozni. A programozás során tehát alaposan mérlegelni kell, hogy az intézkedésekhez tartozó egyes tevékenységek milyen lehetőségeket kínálnak környezetvédelemmel és éghajlatváltozással kapcsolatos eredmények elérésére.

E horizontális témák nagy jelentősége abban is tükröződik, hogy léteznek kifejezetten az ökoszisztémákkal (4. prioritás) és az erőforrás-hatékonysággal/éghajlatváltozással (5. prioritás) foglalkozó vidékfejlesztési intézkedések. Ezek az intézkedések ugyan várhatóan jelentős „zöld” finanszírozási forrásokat fognak nyújtani, a vidékfejlesztési programok kidolgozóinak feladata annak biztosítása, hogy a „környezetvédelmi szempontokat érvényesítő” lehetőségek az összes többi intézkedés támogatási eszköztárában is megtalálhatók legyenek. A vidékfejlesztési politikára vonatkozó új jogi keret javaslatai nagy rugalmasságot biztosítanak a vidékfejlesztési programok kidolgozóinak, akik így e kiemelt alapelvek érvényre juttatása érdekében használhatják kreativitásukat.

Mivel a vidékfejlesztési programok kidolgozóinak számára a környezetvédelemmel és az éghajlatváltozással kapcsolatos problémák ennyire kiemelt jelentőségűek, az előzetes értékeléseknek különös figyelmet kell fordítaniuk arra, hogy az egyes vidékfejlesztési programokban tervezett intézkedések révén milyen szinten valósult meg vagy fog megvalósulni a „környezetvédelmi szempontú ellenőrzés”.

A környezetvédelemhez és az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó támogatás sikeres programozása emellett hozzájárul a kereslet által vezérelt, eredményorientált, hibamentes és teljes mértékben integrált vidékfejlesztési programok megvalósítására vonatkozó alapvető általános célokhoz is. Mindezt a vidékfejlesztési program teljes időtartama alatt folytatott következetes tervezéssel lehet elérni.

A zöld célkitűzéseket elsőként a SWOT-analízis során kell figyelembe venni. A környezetvédelmi szempontokat érvényesítő folyamatoknak az intézkedésekhez kapcsolódó támogatást – kiválasztási feltételek és egyéb végrehajtási eszközök segítségével – ugyancsak a megerősített nyert környezetvédelmi és éghajlatváltozási igényekre kell összpontosítani. Az e horizontális témákhoz kapcsolódó jelentéstételt is tovább kell fejleszteni, hogy a zöld eredmények teljesítését minden intézkedés esetében igazolni lehessen.

Fontos kiindulópont a vidékfejlesztési terület környezetvédelmi háttérének alapos elemzése. Ez elősegíti a tájékozott döntéshozatalt azokon a területeken, amelyeken a legnagyobb szükség van különböző típusú, környezetközpontú irányítással és az éghajlatváltozás elleni fellépéssel kapcsolatos támogatásokra. Az igényfelmérés eredményeiből származó alapadatok viszonyítási pontként szolgálnak a vidékfejlesztési program előrehaladásának méréséhez. Segítségükkel az is megállapítható, mekkora az igény az elérhető pénzeszközökre, és meghatározhatók az elérendő eredmények.

A „globális” és a „szétaprózó” technikáknál hatékonyabb megközelítések megvalósítása érdekében ösztönzendő a forrásirányítási eszközök használata. A kiválasztási feltételeket megfelelően és érdemi módon kell használni annak érdekében, hogy a vidékfejlesztési program finanszírozása a megállapított igényekre és az azokkal járó eredménycélok elérésére összpontosuljon.

©123rf, Peter Wollings

Nem szabad például alábecsülni a beruházási intézkedéseknek az éghajlatváltozás elleni fellépésben és a környezetvédelmi szolgáltatások nyújtásában játszott szerepét, jóllehet korábban ezt az összefüggést kevésbé értékelték. A beruházási intézkedéseket agrár-környezetvédelmi intézkedésekkel lehet ötvözni; ennek révén a mezőgazdasági üzemek szintjén növelhető a versenyképesség, és mindegyik fél számára előnyös megoldások születhetnek.

Az eredményorientáltabb vidékfejlesztési programok kidolgozása azt jelenti, hogy minden programnak megfelelő rendszereket kell létrehozni annak mérésére és megindoklására, hogyan járulnak hozzá ezek a programok a környezetvédelemmel és éghajlatváltozással kapcsolatos célokhoz. Ez kiterjed az alapadatok pontos meghatározására, illetve azt is maga után vonhatja, hogy a programba minden vidékfejlesztési intézkedés vonatkozásában bele kell foglalni a környezeti nyomonkövetési kapacitás bővítését a kedvezményezettek és az adminisztrátorok körében.

Az Európai Vidékfejlesztési Hálózat környezetvédelmi szolgáltatásokkal foglalkozó fókuszcsoportja³ ehhez a gyakorlati megvalósítást bemutató útmutatást és esettanulmányokból álló példatartat állított össze. A műhelytalálkozó résztvevői meghallgattak egy áttekintést a fókuszcsoport fő üzeneteiről, amelyekhez egyéb gyakorlati tanácsok társultak arra vonatkozóan, hogyan lehet a vidékfejlesztési programok pénzeszközeit célzottan az éghajlatváltozás kulcskérdéseire irányítani (az Oscar-projekt keretében kidolgozott programozási eszközök révén – <http://sitem.herts.ac.uk/aeru/oscar/index.htm>).

A műhelytalálkozó és a szeminárium küldöttei megvitatták annak lehetőségeit, hogyan érhető el a horizontális témakörök célkitűzései intézkedés-szintű támogatások ötvözésével. A szinergiára épülő csomagok – amelyek célja, hogy a vidékfejlesztési programok tevékenységei révén hozzáadott értékkel rendelkező környezeti eredményeket lehessen felmutatni – kedvező fogadtatásra találtak, és ezeket megvalósíthatónak ítélték, ha kellő időben programozásra kerülnek. A „puha” támogatás (azaz a mozgósítás, a képzés, a kapacitásépítés, az együttműködés stb.) és a beruházási tevékenységekre és/vagy környezetközpontú irányításra szánt „kemény” támogatás ötvözését, mint a vidékfejlesztési programok keretében nyújtott támogatásból megvalósuló, fenntarthatóbb örökség biztosításának eszközét ösztönözni kell.

A következtesség továbbra is a siker általános tényezője a környezetvédelmi szempontokat a vidékfejlesztési program teljes időtartamán keresztül érvényesítő programozás területén. A vidékfejlesztési programok környezetvédelmi szempontokat érvényesítő tevékenységeinek ugyancsak következetesnek kell lenniük, és be kell épülniük az adott vidékfejlesztési területen elérhető egyéb finanszírozási támogatások közé.

Minden európai strukturális és beruházási alapnak (esb-alapok) foglalkoznia kell a környezetvédelmi és éghajlat-változási problémákkal. A vidékfejlesztési programozáshoz ezekkel az egyéb európai támogatási eszközökkel való sikeres koordinációra lesz szükség. A vidékfejlesztési programoknak biztosítaniuk kell, hogy a vidékfejlesztési intézkedések minél nagyobb mértékben eleget tegyenek az egyéb finanszírozási forrásokból nem teljesen fedezhető igényeknek. Hasonlóképpen egyéb finanszírozási források felhasználhatók arra, hogy a vidékfejlesztési programok környezetvédelmi területen végzett műveleteihez hozzáadott értéket nyújtsanak. A párhuzamos finanszírozás kockázatát el kell kerülni. Az ENRD-szemináriumon a következő területeket találták különösen alkalmasnak a közös stratégiai keretben megvalósuló integrált programozásra: közlekedés és energiafelhasználás a vidéki területeken, valamint a városi-vidéki együttműködés.

A környezetgazdálkodásra és az éghajlatváltozásra vonatkozó vidékfejlesztési programozási emlékeztetők:

- Biztosítani kell, hogy a SWOT-analízis alapos elemzést nyújt az adott vidékfejlesztési területen a környezetgazdálkodási szükségletekről és az ezzel kapcsolatos támogatási lehetőségekről.
- A kiválasztási feltételek alkalmazásakor minden intézkedés esetében a horizontális témakörökhöz előnyösen hozzájáruló projekteket kell előnyben részesíteni.
- A vidékfejlesztési programok támogatásait olyan projektekre kell irányítani, amelyek elismert igényeket elégítenek ki.
- Az intézkedésekhez kapcsolódó támogatáscsomagokat kell létrehozni a vidékfejlesztési programok lehetőségeinek minél nagyobb mértékű kiaknázásához.
- Eredményorientált megközelítéseket kell alkalmazni annak érdekében, hogy minden intézkedés programozásában érvényesüljön a zöld támogatás.
- A vidékfejlesztési programok nyomonkövetési szükségleteit össze kell hangolni a vidékfejlesztési programok érdekeltjeinek nyomonkövetési kapacitásával.
- A vidékfejlesztési programok támogatásait össze kell hangolni az egyéb hasonló területi támogatásokkal.

3 Az ENRD környezetvédelmi szolgáltatásokat előmozdító tevékenységéről itt tudhat meg többet:

http://enrd.ec.europa.eu/themes/environment/environmental-services/en/environmental-services_en.cfm

Műhelytalálkozó: Hatékony megosztott irányítás

A sikeres programozás előfeltétele a hatékony koordináció és együttműködés az irányító hatóságok, a kifizető ügynökségek, a minősítő szervek és az adott vidékfejlesztési program végrehajtására hivatalos hatáskörökkel rendelkező egyéb szervezetek között.

A teljes mértékben működőképes megosztott irányítási rendszerek sok érdekelt számára számos előnnyel járhatnak. Az ENRD-szeminárium küldöttei egyetértettek abban, hogy az együttműködésen alapuló munkamódszerek eredményezte hatékony megoldások a vidékfejlesztési programok igazgatásának minden résztvevője számára hasznosak lehetnek. Általánosan elismerték azt is, hogy ezekért a megosztott folyamatokból származó előnyökért érdemes volt kezdetben energiát fordítani a sikeres együttműködésen alapuló irányítási módszerek kipróbálására és finomítására.

A következetesség a vidékfejlesztési programok megosztott irányítási eljárásainak sikeres programozásában is kulcsszerepet játszik. Ez a pénzügyi igazgatás, az informatikai rendszerek, az auditok és ellenőrzések következetességét is magában foglalja. A következetességet elő fogja segíteni a 2014–2020 közötti rendszerre való áttérés; ebben a rendszerben tagállamonként vagy régióként csupán egy kifizető ügynökség lesz, amely mindkét pillérrel foglalkozik.

A következetes megosztott pénzügyi igazgatás biztosítására irányuló eljárások bevezetésének célja, hogy minden igazgatási egységnek segítsen abban, hogy továbbra is ugyanazokra a fejlesztési prioritásokra tudjon összpontosítani. A vidékfejlesztési programok fejlesztési eszközök, és az igazgatási rendszerben minden érdekeltnek következetesen át kell gondolnia alapvető létjogosultságát, azaz hogy milyen szerepet tölt be a vidékfejlesztési program stratégiai céljainak elérésében.

A vidékfejlesztési programok megosztott irányítása jó lehetőségeket nyújt a tevékenységek hatékonyságának javítására. Az összehangolt munkamódszerek egyensúlyt teremthetnek a vidékfejlesztési programok beavatkozási logikájának jelentősége és a hibák megelőzésének fontossága között. Ez a megközelítés arra helyezi a hangsúlyt, hogy a vidékfejlesztési programok érdekeltjeinek módjában álljon gondoskodni arról, hogy a pénz elköltése a célnak megfelelően történik.

A vidékfejlesztési programok megosztott igazgatási rendszereinek különböző szinteken kell összpontosítania a 2014–2020 közötti időszak vidékfejlesztési programjainak beavatkozási logikájára. E szintek közé fog tartozni az intézkedések szintje is, mivel a következő programozási időszakban a pénzügyi tervezésnek és végrehajtásnak kifejezetten a vidékfejlesztési programok prioritásainak egyértelmű és közös értelmezésén, illetve az egyes intézkedésekre vonatkozó közös mutatókon kell alapulnia.

A megosztott igazgatásnak az intézkedések szintjén való helyes megvalósítása a vidékfejlesztési programok igazgatási rendszerének magasabb szintjein is meg fogja könnyíteni a megosztott irányítás zökkenőmentes működését. Az intézkedések szintjén figyelmet kell fordítani minden új igazgatási szabályra, például az új pénzügyi eszközök megosztott irányítására⁴, az intézkedésekhez kapcsolódó támogatási csomagokra és a vidékfejlesztési programok alprogramjaira vonatkozó szabályokra.

A sikeres programozást tehát elősegítheti, ha az irányító hatóságok, a kifizető ügynökségek, a közvetítő és a minősítő szervek számára már a korai szakaszban közös munkamódszereket vezetnek be. A korai kezdés különösen hasznosnak fog bizonyulni abban a tekintetben, hogy a partnerségi megállapodások előkészítésének, a prioritások és a mutatók meghatározásának fázisában teszi lehetővé a vidékfejlesztési programok megosztott irányítását és a felelősségi körök tisztázását.

A megosztott irányításra vonatkozó vidékfejlesztési programozási emlékeztetők:

- Korai kezdés; inkluzív és hatékony megosztott irányítási rendszerek tesztelése.
- Minden érintettnek tisztában kell lennie azzal, hogyan segítheti elő a vidékfejlesztési program céljának elérését.
- Minden érintettnek tisztában kell lennie azzal, milyen célra kell költeni a pénzt (és miért).
- Az irányító hatóságoknak és a kifizető ügynökségeknek együtt kell elvégezniük minden tervezett vidékfejlesztési program előzetes értékelését, amelynek során megvizsgálják és kimutatják az intézkedéseknek és az intézkedések eredményeinek ellenőrizhetőségét és nyomon követhetőségét.

4 A vidékfejlesztési programok pénzügyi eszközeire vonatkozó tanácsokat és útmutatásokat lásd az EU Rural Review 13. számában: http://enrd.ec.europa.eu/publications-and-media/eu-rural-review/en/eu-rural-review_en.cfm

Műhelytalálkozó: A jó kormányzás a vidékfejlesztési programok előkészítése során

A partnerségben végzett munka mint a sikeres vidékfejlesztési programozás hatékony eszköze a jövőben nagyobb jelentőségre tesz szert, és lehetőségei ki fognak bővülni. Következésképpen a vidékfejlesztési program minden partnere számára fontos azoknak a szabályoknak és rendelkezéseknek a megértése, amelyeket a tagállamok az uniós vidékfejlesztési politika irányítására fogadnak majd el. Ez mind a vidékfejlesztési programok előkészítési eljárásai, mind a partnerségi szerződések tekintetében fontos.

A partnerségben végrehajtott vidékfejlesztési programok jó kormányzásának módszereit ezért már 2013-ban meg kell tervezni, el kell fogadni és programozni kell. A jó kormányzási eljárások programozásának célja, hogy a partnerségben végzett munka hozzáadott értékére helyezték a hangsúlyt, és hasznosítsák e hozzáadott értéket, ezzel elősegítve a vidékfejlesztési programok műveletei iránti többszintű felelősségvállalást és e műveletek támogatását.

A valódi partnerség elveinek programozásából származó eredmények hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a SWOT-analízis folyamata elősegítse a vidékfejlesztési programok megfelelőbb tematikus és területi célmeghatározását. A partnerségben végzett munka az optimális és hatékony vidékfejlesztési végrehajtási rendszerek megtervezésére nézve is előnyökkel jár.

Ha az érdekeltek a vidékfejlesztési program teljes életciklusában részt vesznek, abból tudásbeli haszon is származik. A jó kormányzás előkészítése során tehát olyan partnerségi munkastruktúrák kialakítására kell törekedni, amelyek tényleges eredményeket hoznak a vidékfejlesztési programoknak mind az előkészületi, mind a végrehajtási és az értékelési szakaszaiban.

A jó kormányzás elveinek egy adott vidékfejlesztési program teljes életciklusán keresztül zajló programozása elősegíti az érdekeltek részvételének biztosítását a végrehajtási szakaszokban (a projektkiválasztás, illetve a nyomon követési adatok összegyűjtése és elemzése során). Mindez hozzáadott értéket fog jelenteni az értékelési folyamatok során is, amelyek befolyásolhatják egy adott program stratégiai irányvonalát és műveleti eljárásait.

A vidékfejlesztési politika sikerének záloga az összes érdekelt aktív részvétele.

A jó kormányzásra vonatkozó célkitűzések elérésének sikere a legelőnyösebb partnerek kiválasztásán is múlik. Továbbra is lényeges, hogy kiegyensúlyozott arányban vonjanak be partnereket az állami és a magánszektorból és a civil társadalmi szférából. Az esetleges kiegyensúlyozatlanság kockázatának megelőzésére átlátható eljárásokat kell kialakítani.

A közös rendelkezésekről szóló rendeletre irányuló javaslat 5. cikke felsorolja a partnerségi megállapodásba és a program-előkészítésbe bevonandó partnerek fő kategóriáit: az illetékes regionális, helyi, városi és más hatóságok; gazdasági és társadalmi partnerek; a civil társadalmat képviselő testületek, beleértve a környezetvédelmi partnereket, a nem kormányzati szervezeteket, és az egyenlőséget és megkülönböztetés-mentességet előmozdító szervezeteket.

A jó kormányzásra vonatkozó megközelítésekhez hozzá tartozik a partnerek közötti munkafolyamatok formális meghatározása. A hivatalos partnerségi megállapodások előreláthatólag új jogi követelményként fognak szerepelni a 2014–2020 közötti időszak vidékfejlesztési programjaiban; az Európai Bizottság jelenleg egy közös magatartási kódex elkészítésén dolgozik, amely pontosan meghatározza, hogy a tagállamok hogyan hajthatják végre a közös rendelkezésekről szóló rendelet 5. cikkében előírt elveket⁵.

Az ENRD-szeminarium küldöttei tájékoztatást kaptak a magatartási kódexről és arról, hogy a kódex kiemeli a konzultációs és kommunikációs eszközök szerepét a jó kormányzás megvalósításában. Az ENRD-szeminarium során zajló viták arra hívták fel a figyelmet, hogy a vidékfejlesztési programok kidolgozóinak a konzultációs és kommunikációs műveletek szervezésekor arra kell törekedniük, hogy ne kizárólag a finanszírozásnak a vidékfejlesztési program különféle tevékenységei vagy kedvezményezettjei közötti elosztásával kapcsolatos kérdésekre helyezték a hangsúlyt.

A jó kormányzásra vonatkozó megközelítések előírják a partnerekkel folytatott / partnerek közötti konzultációt és kommunikációt, hogy először is az adott területen meglévő fő vidékfejlesztési problémák és lehetőségek tisztázására kerüljön sor. Ezután lehet párbeszédet folytatni a finanszírozás elosztására vonatkozó döntésekről, hogy a meghatározott szükségletekre és igényekre irányuló tevékenységeket tájékozottan lehessen valamely területre irányítani.

Technikai segítségnyújtás vehető igénybe a jelenlegi, 2007–2013 közötti időszak vidékfejlesztési programjai keretében, hogy a tagállamok kiaknázhassák a konzultációs platformok lehetőségeit az új vidékfejlesztési programok programozása során. Várhatóan a 2014–2020 közötti időszakban is igénybe lehet venni technikai segítségnyújtásra fordítható finanszírozást, amely az egyes vidékfejlesztési programok teljes időtartama alatt elősegítheti a partnerségi megközelítések megerősítését.

5 A magatartási kódex tartalmáról szóló egyéb hasznos információk ismertetése az alábbi címen elérhető európai bizottsági szolgálati munkadokumentumban olvasható: <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=67&langId=hu&newsId=7956>

A vidékfejlesztési programok esetében nemzeti és regionális szinten a monitoringbizottság és a vidékfejlesztési hálózat fog jelentős konzultációs platformként működni. Az ENRD-szemináriumon előadás hangzott el arról, hogy a tagsági viszonyt nyitottan kezelő konzultációs platformok befogadóbban működhetnek, mint a merev hivatalos partnerségi modellek. A rugalmasságot hasznosnak ítélték meg abból a szempontból, hogy nagyobb mértéken vonzhatja be a szakértelmet a vidékfejlesztési programok irányítási apparátusába.

A bevált gyakorlatok partnerek közötti folyamatos cseréjét a szemináriumon szintén mint a jó kormányzásra vonatkozó megközelítések hasznos összetevőjét emelték ki. A vidékfejlesztési programok kidolgozóinak tárgyilagosan elemezniük kell, hogy a meglévő hálózatépítési struktúrák mennyire alkalmasak a tudástranszferrel kapcsolatos feladatok ellátására. A vidékfejlesztési programozás törekedhet arra, hogy a 2014–2020 közötti időszak kezdetére létrehozza a megfelelő hálózatépítési struktúrákat.

A közösségi média és az egyéb kommunikációs eszközök lehetőségeket kínálnak a párbeszéd előmozdítására és az érdekeltek bevonására a vidékfejlesztési programozási folyamatokba.

A nemzeti vidéki hálózatok fontos konzultációs platformot képviselnek, amelyek segítségével a vidékfejlesztési programok érintettjeinek széles skálája érhető el⁶. A nemzeti vidéki hálózatok egyik szerepe a potenciálisan bonyolult fogalmak és nyelvezet olyan felhasználóbarátabb magyarázatokká és szóhasználatúvá való átalakítása, amelyet a különböző érdekeltek könnyen befogadnak és megértenek.

A jó kormányzásra vonatkozó vidékfejlesztési programozási emlékeztetők:

- A partnerségi megközelítések hozzáadott értéket nyújtanak a vidékfejlesztési programok műveleteihez.
- A vidékfejlesztési programoknak magatartási kódex alkalmazásával formálissá kell tenniük a partnerségi megállapodásokat.
- A konzultációra és kommunikációra irányuló korai ráfordítások költségghatékony programozási előnyöket eredményezhetnek.
- A jó kormányzás területén bevált gyakorlat a (vidékfejlesztési projektekkal és irányítással kapcsolatos) helyes gyakorlatok példáinak azonosítása és cseréje.
- A meglévő hálózatépítési struktúrákat programozni lehet saját stratégiai lehetőségeik fokozása érdekében.
- Előzetes, folyamatos és utólagos értékelési folyamatokat kell programozni az egyes vidékfejlesztési programokon belüli partnerségek sikerének értékelésére.

Műhelytalálkozó: Az új vidékfejlesztési programok nyomon követése és értékelése

A sikeres nyomonkövetési és értékelési rendszerek programozása jelentősen hozzá fog járulni a vidékfejlesztési programok általános sikeréhez. A programozásnak ezért tükröznie kell, hogy a nyomon követés és az értékelés nem csupán az eredmények jelentéséről szól, és nyomatékosítania kell azt a tényt, hogy a nyomon követés és az értékelés elengedhetetlen a vidékfejlesztési programok irányításához és teljesítményéhez szükséges alapvető adatok biztosításához.

Az uniós vidékfejlesztési politika 2014–2020 közötti időszakára vonatkozó javaslatok ezeket az elveket támasztják alá. A vidékfejlesztési politikára vonatkozó nyomon követés és értékelés kiemelt kezelésének célja annak elősegítése, hogy a tagállamok eredményorientáltabb és elszámoltathatóbb vidékfejlesztési tevékenységeket valósítsanak meg. A vidékfejlesztési programozásnak tehát eljárásokat és feltételeket kell létrehoznia:

- a nyomon követés és az értékelés minőségének biztosítására; valamint
- a nyomon követés és az értékelés eredményeinek tényleges hasznosítására.

Jelenleg folyik a 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó vidékfejlesztési programok új nyomon követési és értékelési rendszerének kidolgozása, amelynek alkalmazása a vidékfejlesztési programok intézkedésire és kiemelt területeire terjed ki. Az új rendszer elő fogja segíteni azt, hogy a vidékfejlesztési programok eredményorientáltabbak legyenek; a programok kidolgozóinak már a korai szakaszban figyelembe kell venniük ezt a rendszert.

A 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó vidékfejlesztési programok értékelési folyamatairól szóló hasznos információk találhatóak az európai vidékfejlesztési értékelési hálózat „Getting the most from your RDP” (Hozza ki a legtöbbet vidékfejlesztési programjából) című kiadványában⁷.

A vidékfejlesztési programok számára az elsődleges referencia továbbra is a jelenlegi közös monitoring- és értékelési keret lesz. A 2014–2020 közötti időszakra a monitoring- és értékelési rendszer korszerűsítésére kerül sor, amely így a KAP mindkét pillérére ki fog terjedni. Ezzel elősegíthető, hogy a tagállamok vidéki területekre fordított fejlesztési támogatása még nagyobb nyilvánosságot kapjon.

A 2014–2020 közötti időszakra vonatkozó vidékfejlesztési programok új nyomon követési és értékelési elemei közé tartozik az ún. „értékelési tervek” alkalmazása. A programozási folyamatokba be kell építeni az értékelési tervek elkészítését és jóváhagyását. Az értékelési tervek tartalmazzák a nyomon követés és az értékelés részleteinek pontos és formális meghatározását, például (többek között) a nyomon követési és értékelési ütemterveket, az adatgyűjtési rendszereket és az értékelési eredmények felhasználására vonatkozó eljárásokat.

Az új vidékfejlesztési programoknál nem lesz kötelező a féldős értékelés, 2017-ben és 2019-ben azonban sor kerül az éves végrehajtási jelentések kibővítésére. 2017-ben a vidékfejlesztési programok éves végrehajtási jelentései a programok esetleg szükséges változtatásaira fognak rámutatni. 2019-ben pedig e jelentések a vidékfejlesztési programok időközi teljesítményének összegzését fogják bemutatni.

7 A kiadvány többnyelvű változatai megtalálhatók a következő címen:

http://enrd.ec.europa.eu/evaluation/library/evaluation-helpdesk-publications/en/evaluation-helpdesk-publications_en.cfm

A teljesítéshez kötött tartalék pénzeszközök elosztására vonatkozó döntésekre 2019-ben, megadott „mérőkövetők” alapján fog sor kerülni; e mérőkövetőket össze kell hangolni a vidékfejlesztési programok fő mutatóival. Az ENRD-szeminárium nyomon követéssel és értékeléssel foglalkozó műhelytalálkozásának résztvevői rámutattak, hogy a programozás során óvatossá kell lenni a teljesítési tartalék mutatóinak kiválasztásakor. A mutatóknak tükrözniük kell a vidékfejlesztési program érdekeltjei által elfogadott általános beavatkozási logikát, és el kell kerülniük bármely akaratlan részrehajlás kockázatát.

A vidékfejlesztési programok irányításának egyszerűsítése és megerősítése érdekében a teljesítési mutatók száma az új programozási időszakban csökkenni fog.

A vidékfejlesztési programok kidolgozóinak számára fontos másik szempont az adatforrások összehasonlíthatósága (például az összefüggés-mutatókra vonatkozóan). Ezeket uniós szinten kell biztosítani. Az eredményorientált rendszerek intézkedési (és egyéb) szintű programozása során arra is figyelni kell, hogy azok segítsék a vidékfejlesztési programok horizontális témaköreinek (innováció, környezetvédelem és éghajlatváltozás elleni fellépés) előmozdítását és láthatóságát⁸.

A nyomon követésre és az értékelésre vonatkozó vidékfejlesztési programozási emlékeztetők:

- A nyomon követési és értékelési programozás helyes végrehajtása jelentősen elősegíti a vidékfejlesztési programok műveleteinek helyes végrehajtását.
- Az eredményorientált megközelítések fokozottabb hangsúlyozása növelni fogja a vidékfejlesztési programok tevékenységeinek ismertségét.
- Az értékelési tervek fontos nyomon követési és értékelési irányítási eszközöket szolgáltatnak.
- A vidékfejlesztési programok alprogramjaira, teljesítési tartalékaira és horizontális témaköreire vonatkozó nyomon követési és értékelési eljárásokat és mutatókat úgy kell tervezni, hogy azok összhangban legyenek az általános vidékfejlesztési programmal.

8 Az új vidékfejlesztési programok mutatókat tartalmazó terveire vonatkozó tanácsokról munkadokumentum készült. Ez az ENRD honlapján, a „Successful programming” (Sikerese programozás) szemináriumából származó dokumentumokat bemutató oldalon található. Szintén ezen az oldalon, a „WS6” menüpont alatt található az új vidékfejlesztési programokra vonatkozó célmutatók és eredménymutatók listájának tervezete: http://enrd.ec.europa.eu/en-rd-events-and-meetings/seminars-and-conferences/successful-programming_en/en/successful-programming_en_home.cfm

Műhelytalálkozó: A közösségek szintjén irányított helyi fejlesztés / LEADER és az új vidékfejlesztési programok

A 2014–2020 közötti időszakban a különböző területeken tevékenykedő érdekelteltek közötti életképes kapcsolatoknak LEADER-módszereket alkalmazó programozásával megvalósítható lehetséges fejlesztési szinergiák kedvező fogadtatásra találtak. Az érdekelteltek közé tartoznak a vidékfejlesztési programok helyi akciócsoportjai, a helyi halászati akciócsoportok és az esb-alapokat a közösségek szintjén irányított helyi fejlesztés céljára használó egyéb csoportok.

A vidékfejlesztési programozásban fontos szempont annak biztosítása, hogy a LEADER-csoportok foglalkozzanak a helyi fejlesztési stratégiáknak az Európai Számvevőszék által azonosított hiányosságaival⁹. A LEADER-csoportok számára például vidékfejlesztési eljárásokat kell programozni, hogy a LEADER-csoport által finanszírozott projektek és megvalósított tevékenységek egyértelműen kapcsolódjanak a helyi fejlesztési stratégia általános céljaihoz. Ez azt jelenti, hogy eszközként kiválasztási kritériumokat és nyomonkövetési rendszereket kell használni annak ellenőrzésére, hogy a projektek a helyi fejlesztési stratégia beavatkozási logikájához igazodnak, és annak biztosítására, hogy a LEADER-alapokat arra költik, ami a céljuk.

Az egyszerűsítés céljából a 2014–2020 közötti időszak vidékfejlesztési programjaihoz tartozó központi LEADER-alapokat teljes mértékben a 6B kiemelt terület („A helyi fejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben”) alá fogják programozni, a LEADER horizontális jellege miatt azonban a vidékfejlesztési programok többi kiemelt területéhez is szervesen fog kapcsolódni.

A foglalkoztatás várhatóan a LEADER által finanszírozott vidékfejlesztési programok eredményeinek kiemelt prioritása és teljesítménymutatója lesz. A LEADER munkahely-teremtési teljesítményének mérésére és nyomon követésére vonatkozó következetes megközelítések szintén fontosak lesznek a vidékfejlesztési programok kidolgozóinak számára.

Ha a LEADER-csoportok számára újból megnyitják azt a lehetőséget, hogy több alapról is igényelhesse a költségvetési forrást, akkor ez lehetőséget teremt e helyi fejlesztési érdekelteltek számára, hogy több különböző fronton is sokkal erősebb motiváló szerepet töltsenek be saját területük növekedésének és fellendülésének előremozdításában.

A vidékfejlesztési programozási előkészületek során azonban azt is figyelembe kell venni, hogy az új, több alapról támogatott területeken való működéshez még szükséges lehet a LEADER-csoportok kapacitásának bővítése. Ezért szükség lehet a készségek és kompetenciák megerősítésének programozására annak érdekében, hogy

a LEADER-csoportok hatékonyan koordinálhassák a helyi fejlesztés területi megközelítései számára rendelkezésre álló finanszírozás konszolidációját¹⁰.

A kísérleti megközelítések tesztelése és a több alapra/szakpolitikára kiterjedő koordináció terén meglévő bevált gyakorlatok (pl. az EMVA és az EHA ötvözése) sikerét meghatározó tényezők vizsgálata elősegítheti, hogy a vidékfejlesztési programok hatáságai saját ütemtervet programozzanak a LEADER-módszerek általános érvényesítésének 2014–2020 közötti előmozdítására.

Az ENRD-szemináriumon szó volt arról, hogy a több alpból támogatott helyi fejlesztési stratégiák elindítását nem lehet erőltetni. Útmutatásként az a javaslat született, hogy hagyni kell a folyamatot a helyi területek igény- és kapacitásszintjétől függő saját tempójában, „szervesen” végbemenni.

Ezért előfordulhat, hogy az egy alpból támogatott helyi fejlesztési stratégiák a 2014–2020 közötti időszak elején még mindig elterjedtek lesznek.

Ezt az átállási folyamatot elsegíti és lehetővé teszi például a következők programozása:

- a nemzeti jogi keretek, amelyek a finanszírozási rendszerek között harmonizált szabályokat biztosítanak;
- kapacitásépítési támogatás az érdekeltek számára annak érdekében, hogy minden résztvevő megértse a különböző meglévő nézőpontokat és működési tényezőket;
- rendszeres együttműködési értekezletek a különböző finanszírozási rendszerekben részt vevő intézmények között. Ennek az együttműködésnek a nemzeti, regionális és helyi szintű, azonos tevékenységű intézmények között kell létrejőnie, és kommunikációs eszközöket lehet programozni a nehézségek azonosítására, az akadályok leküzdésére és az elérhető, több alpból támogatott lehetőségek megosztására irányuló párbeszéd támogatására.

Ha a több alapra kiterjedő megközelítést elfogadják, a helyi akciócsoportok kiválasztását tanácsos koordinált folyamat keretében végezni. Ez magában foglalhat közös pályázati felhívásokat, illetve országos vagy regionális szintű, több alap képviselőiből összeállított döntés-előkészítő bizottságokat.

Szintén elképzelhető, hogy a 2014–2020 közötti időszakban lehetőségek nyílnak a közvetítő szervezeteknek a LEADER igazgatásába történő bevonására. E lehetőségek programozásának kettős célja:

- „egyablakos ügyintézés” biztosítani a LEADER-csoportok számára, és ezáltal összeköttetést teremteni finanszírozásuk tekintetében (akár több, akár egy alapból támogatott finanszírozásról van szó);
- csökkenteni annak kockázatát, hogy az irányító hatóságokra túl nagy adminisztrációs teher nehezedjen. Ez utóbbi elősegítené, hogy az irányító hatóságok megőrizték stratégiai felügyeleti szerepüket a LEADER végrehajtása koordinációjának és minőségének ellenőrzésében.

A közvetítő szervezetek helyzetüknél fogva jobban is tudják érvényesíteni az ENRD-szeminárium résztvevőinek felhívását, miszerint lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy a kisebb projektek esetében könnyebb eljárások programozására kerüljön sor. A tagállamok közötti együttműködés elősegítheti az ilyen eljárások bevált gyakorlatainak azonosítását/átvételét.

A LEADER-módszereket alkalmazó, különböző területeken tevékenykedő érdekeltek közötti életképes kapcsolatok kialakítására vonatkozó vidékfejlesztési programozási emlékeztetők:

- Elegendő kapacitásra van szükség annak biztosításához, hogy a LEADER-alapok forrásait a célnak megfelelően költik el.
- A munkahelyteremtés a LEADER fontos célkitűzése lesz.
- A LEADER-csoportoknak segítséget kell nyújtani ahhoz, hogy saját tempójukban mozduljanak el a több alapból támogatott finanszírozás felé.
- A közvetítő szervezetek hasznos technikai segítséget nyújthatnak a LEADER-csoportoknak és a vidékfejlesztési programok hatóságainak.

További információk:

A „Successful Programming” (Sikeres programozás) szemináriumon bemutatott dokumentumok mindegyike megtalálható az interneten:

http://enrd.ec.europa.eu/en-rd-events-and-meetings/seminars-and-conferences/successful-programming_en/en/successful-programming_en_home.cfm

doi:10.2762/52933

ISBN 978-92-79-28914-9

9 789279 289149

